

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Орішко Наталії Костянтинівни

«Індивідуальні стратегії самовдосконалення особистості

в юнацькому віці»,

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Дослідження процесів свідомої самоактивності особистості є одним з пріоритетних завдань вікової та педагогічної психології. Адже у сучасному суспільстві зростає увага до людини як носія потужного внутрішнього духовного й інтелектуального потенціалу, що має стати рушієм та перетворювачем історії, а її світоглядна позиція й соціальна активність визначають, якою бути їй самій та оточуючій її дійсності. Життєва практика доводить, що в складних умовах постійних змін найефективніше функціонує людина творча, гнучка, креативна, здатна до генерування й використання нового та до постійного вдосконалення себе як особистості. Важливим періодом для процесу самовдосконалення виступає юнацький вік, оскільки психологічний зміст даного етапу онтогенезу пов'язаний із входженням молодшої людини до нової соціальної ситуації, становленням узгодженої життєвої перспективи, важливим процесом особистісного та професійного самовизначення. Позитивне розв'язання юнаками й дівчатами зазначених нелегких вікових завдань значно залежить від ступеня їх самотворчої активності та ефективності індивідуальної стратегії її реалізації. У зв'язку із зазначеним, перед сучасною психолого-педагогічною наукою постає важлива проблема визначення індивідуальних стратегій самовдосконалення особистості юнацтва та розробка ефективної психологічної програми щодо покращення їх успішності.

Аналізу вище зазначеного актуального теоретично-прикладного питання сучасної психологічної науки – дослідженню індивідуальних стратегій самовдосконалення особистості в юнацькому віці – присвячена дисертація Орішко Наталії Костянтинівни. Дана робота дійсно представляє інтерес, оскільки в ній не

тільки актуалізується проблема виокремлення й описання індивідуальних стратегій самовдосконалення в період юнацтва, а й зосереджується увага на можливостях, умовах і механізмах їх психологічної корекції та розвитку.

Чітке визначення об'єкта, предмета й мети дослідження свідчить про належний рівень наукової підготовки дисертантки. Завдання дослідження цілком відповідають обраній проблематиці як у теоретичній, так і в емпіричній її репрезентаціях. Наукова новизна дослідження є безперечною, оскільки на даний час недостатньо ґрунтовних наукових розробок щодо визначення й описання індивідуальних стратегій самовдосконалення особистості в юнацькому віці.

Перший розділ дисертації презентує результати теоретико-методологічного аналізу феномену самовдосконалення особистості в юнацькому віці. заслуговує позитивної оцінки глибина проведеного всебічного вивчення феномену самовдосконалення шляхом розгляду філософських та психологічних основ дослідження даної проблеми, що посприяло виокремленню й узагальненню наявних теоретичних, методологічних та методичних підходів до вивчення особливостей самовдосконалення та його індивідуальних стратегій в сучасній психології, а також формулюванню авторського бачення стосовно зазначеної проблематики.

Як найбільш значущі результати проведеного дисертанткою аналізу наукових джерел можна відзначити: розкриття змісту феномену самовдосконалення, з'ясування його різновидів, виокремлення структурних компонентів, визначення вікових особливостей його становлення та провідних етапів реалізації, розкриття змісту феномену індивідуальної стратегії самовдосконалення, визначення основних чинників індивідуальних стратегій самовдосконалення в період юнацтва. Особливої уваги заслуговує представлена дисертанткою модель становлення індивідуальної стратегії самовдосконалення.

Другий розділ дисертації присвячений емпіричному дослідженню індивідуальних стратегій самовдосконалення особистості в юнацькому віці. Авторкою обґрунтовано програму та методичний інструментарій емпіричного дослідження, глибоко проаналізовані емпіричні дані. Результати, одержані у дослідженні, дозволили дисертантці емпірично підтвердити особливу значущість

самовдосконалення для особистості в період юнацтва, констатувати специфічність його здійснення юнаками й дівчатами. Зокрема, встановлено, що саме юнацький вік є найбільш сензитивним для самовдосконалення особистості; визначено, що основним показником успішності самовдосконалення є самоактуалізація; з'ясовано, що особливості характеру, самооцінки, Я-образу та рівня домагань юнаків і дівчат визначають індивідуальні стратегії самовдосконалення, при цьому недосягнення юними особами бажаних результатів самовдосконалення зумовлене наявністю перешкоджаючого впливу певних індивідуально-психологічних і особистісних чинників (особливостей характеру, самооцінки, Я-образу та рівня домагань), частину яких можливо скоригувати в ході корекційно-розвивальної програми.

Головним результатом емпіричного дослідження стало виокремлення за даними проведеного факторного аналізу й психологічне охарактеризування дисертанткою п'яти оригінальних різновидів індивідуальних стратегій реалізації юнацтвом самовдосконалення – «Цілеспрямований рух», «Помірковане просування», «Захоплююча прогулянка», «Крок вперед, два кроки назад» та «Обхід перешкод».

Коректне застосування методів кількісної обробки даних дозволило дисертантці упорядкувати досить великий обсяг емпіричного матеріалу. Заслугове на увагу стиль презентації результатів емпіричного дослідження інформативними рисунками й таблицями. Репрезентативність вибірки досліджуваних, відповідні психологічні та математико-статистичні методи обробки даних дають підставу вважати дослідження методологічно вивіреною.

Логічним продовженням перших двох розділів є третій розділ дисертації, в якому авторка обґрунтовує необхідність розробки й застосування психологічної корекційно-розвивальної програми розвитку індивідуальних стратегій самовдосконалення особистості в юнацькому віці. Заслугове схвалення те, що підсумком роботи над цим розділом є оригінальний доробок у вигляді авторської корекційно-розвивальної програми «Шлях до успішного самовдосконалення». Авторська програма апробована в ході формуального експерименту, визначена її значна ефективність за допомогою комплексу кількісних методів обробки даних, що статистично підтверджують їх значущість.

Логічним завершенням дисертаційного дослідження є обґрунтовані висновки, що відповідають поставленим завданням та роблять певний внесок у розробку теорії та практики психологічної діяльності.

Додатки та список використаних джерел оформлені згідно зі встановленими правилами та містять потрібну довідкову інформацію.

Дисертація написана грамотною науковою мовою, імпонує аналітичний характер тексту, його смислова послідовність, завершеність і цілісність. Автореферат відповідає основному змісту дисертаційної роботи. Результати дослідження висвітлені у достатній кількості одноосібних наукових публікацій у наукових фахових виданнях та всебічно оприлюднені на науково-практичних конференціях всеукраїнського та міжнародного рівня.

Отже, можна зробити загальний висновок про те, що одержані в роботі результати характеризуються новизною, мають конкретне науково-практичне значення, можуть бути використані при подальшій розробці зазначеної проблеми.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Наталії Костянтинівни Орішко, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження та побажання:

1. У першому розділі дисертації авторкою визначено, що самовдосконалення є однією з форм саморозвитку та одним з провідних процесів самотворення особистості поряд з такими його різновидами, як самовиховання, самоздійснення, самореалізація. Вважаємо за доцільне здійснення більш детального аналізу співвідношення феномену самовдосконалення із зазначеними та іншими різновидами самотворчих процесів, а також чіткого визначення його місця серед цих процесів, що посприяло б глибшому розкриттю його змісту й усвідомленню ролі в контексті загальної проблеми особистісного самотворення.

2. У другому розділі дисертації зазначено, що основним контингентом емпіричного дослідження виступили юнаки і дівчата – студенти гуманітарних та економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Цікавим, на нашу думку, було б здійснення дисертанткою порівняльного аналізу емпіричних показників, що продемонстрували представники кожного з цих двох зазначених – відмінних за своїм змістом та специфікою – профілів навчальних спеціальностей.

3. Істотним і цікавим доповненням емпіричної частини дисертаційної роботи, на наш погляд, виступило б більш детальне вивчення гендерного аспекту досліджуваної проблеми, зокрема, з точки зору аналізу статевих особливостей становлення й прояву кожного з виокремлених авторкою різновиду індивідуальних стратегій самовдосконалення юних осіб.

Висловлені зауваження мають, переважно, характер рекомендацій щодо подальших наукових досліджень авторки і не впливають на загальний високий науковий рівень дисертації та її загальну позитивну оцінку.

Зміст дисертації відповідає спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія, за якою вона подається до захисту, а зміст автореферату є ідентичним до основних положень дисертації і не містить нової, порівняно з дисертацією, інформації. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю одержаних результатів дисертація Орішко Наталії Костянтинівни повністю відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, які висуваються до кандидатських дисертацій.

Отже, кандидатська дисертація «Індивідуальні стратегії самовдосконалення особистості в юнацькому віці» є самостійною завершеною працею, в якій одержано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності є внеском у розвиток педагогічної та вікової психології, а її автор Орішко Наталія Костянтинівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

**кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри
соціальної роботи та психології
Національного університету
біоресурсів і природокористування України**

Я ЗАСВІДЧУЮ
М.В. Михайліченко

2018 р.

В.І. Вус